

ТЕОЛОШКИ ПОГЛЕДИ

ВЕРСКОНАУЧНИ ЧАСОПИС

БЕОГРАД, 1978.

ГОДИНА XI

БРОЈ 3

Јеромонах др Артемије (Радосављевић)

ВАСКРСЕЊЕ КАО СУШТИНА ХРИШЋАНСКЕ ВЕРЕ

Негде је још Премудри Соломон рекао: „Ништа ново под сунцем” (Проп. 1, 9). И био је у праву за своје старозаветно време. Но касније су Свети Оци њега исправили, или боље рећи допунили, рекавши: „Ништа ново под сунцем, сем Господа Исуса Христа” (свети Јован Дамаскин). Једино ново, дакле, под сунцем, једино ново у историји света и човека, од постанка па до свршетка света, јесте појава Бога у телу, појава Господа Христа као Богочовека, оваплоћеног Бога и Спаситеља нашега. Ако будемо ишли даље са питањем: по чему је Господ Христос то „једино ново под сунцем”, и будемо хтели да одговоримо колико тачно, толико и кратко, морали бисмо рећи: „Својим васкрсењем из мртвих”. Васкрсење Господа Христа из мртвих је извор и увор, темељ и завршетак, суштина хришћанске вере и Цркве Божје, смисао стварања и битисања свега створенога. На чињеници васкрсења Христовог, или тачније: на личности васкрслог Христа стоји сва грађевина хришћанства као на једином темељу. Без васкрсења Христовог из мртвих, Он не би био Бог. Узалуд би било и његово чудесно рођење од Дјеве, и његово крштење на Јордану, и његово преславно Преображење и ма који догађај из његовог живота, и сви они скупа, јер ништа од свега тога не би нас могло убедити и уверити да је Он истинити Бог и Господ. Јер онај који би остао у гробу и тамо иструлео, како би могао бити Бог, без обзира на сав чудесни живот његов? Како би Он могао бити спаситељ и избавитељ васцелог рода људског „от врат смертних”, да сам није смрт победио? Својим васкрсењем из мртвих Господ Исус је показао, да његово искупљење и спасење рода људског има за циљ: вечити живот у вечном блаженству. И да је у томе — сва вера хришћанска. Да Он није васкрсао из мртвих, не само да би вера наша у Њега била узалудна, како каже свети апостол Павле, него би била и немогућа. Да Он није васкрсао, све његово дело остало би затворено у сионској горници, где су се његових 12 ученика упочетку

скупљали „страха ради јудејског“. Они, ако би и напустили касније ту „горницу“, напустили би је само зато да би се вратили својим напуштеним рибарским мрежама, или на своју царинарницу, или своје винограду. А Христос би био и остао први и последњи, и једини, хришћанин, који је умро и издахнуо на крсту, а са њим — издахнуло и дело његово и учење његово. Апостоли не би могли, нити би хтели, нити би смели ићи да проповедају Христа да Он није васкрсао из мртвих. Без факта васкрсења, Он би био и остао један од многих „учитеља“ и „моралиста“ онога доба, којих је народ већ био презасићен. Јер сви су они само „учили“ како треба живети, но нико од њих није могао дати силе за такво живљење. Многе поуке еванђелске биле су изречене и раније другим устима, но она су занемела и запуштена земљом и црвима. Отуда је њихово учење остало лепо за слушање, за полемике, за „чешање ушију“, и ништа више. Јер они су сишли у гроб, а нису из њега изашли. Они нису могли дати силе својим присталицама да се то њихово учење оваплоти у живот. Такав је био Буда, Мухамед, Сократ, Платон и сви остали творци религија и измишљачи Философија. Отуда једино ново у апостолској науци, то је управо проповед о васкрсењу Господа Христа, и заједно с њим и кроз њега — проповед о нашем васкрсењу и вечном животу.

Факт васкрсења Господа Христа из мртвих, не треба, сматрам, доказивати, јер се ја овде обраћам верујућим хришћанима, будући да сама реч „хришћанин“ неминовно садржи у себи веру у васкрсење из мртвих. То стога, јер је хришћанство, у својој целокупној историској стварности, историској моћи и свемоћи, засновано на факту Христовог васкрсења, те као такво, самим својим постојањем представља и најпоузданији доказ васкрсења Христовог. Нема догађаја, не само у Еванђељу већ у историји рода људског, који је тако неодољиво, тако непобитно посведочен као васкрсење Христово. Тек у светлости васкрсења Христовог постаје кристално јасан и лик Христов и дело његово. Тек у васкрсењу Христовом добијају своје пуно објашњење сва чуда Христова, све истине његове, све речи његове, сви догађаји еванђелски, јер је тек васкрсењем својим из мртвих Господ Христос непоречно и свеубедљиво посведочен да је Син Божји.

Но исто тако не треба доказивати ни веру у наше сопствено васкрсење, и мисли да се све завршава са гробом и у гробу, да је светлост од сунца. Ако међу нама има неко ко сумња у своје лично васкрсење, и мисли да се све завршава са гробом и у гробу, да је гроб тачка, а не запета његовог живота, онда је сигурно да он само формално верује у Господа Христа, да је хришћанин само по имену. Богочовек Христос је у свету земаљском ради нас људи, не ради себе. Све што Он као Бочовек доживљује, чини, осећа, мисли у нашем човечанском свету, Он све то доживљује, чини, осећа, мисли — ради човека, ради нас људи и ради нашег спасења. И кад умире, умире ради човека; и кад васкрсава, васкрсава ради човека. Кроз све своје Он носи и проноси људску природу, човека, људе. Он је заиста сишао у наш свет „ради нас људи и ради нашег спасења“. И кад устаје из мртвих, Он устаје да би људи заједно са Њим и за Њим

успали из мртвих. „Како онда говоре неки међу вама да нема васкрсења мртвих“? (I Кор. 15, 12) у чуду пита своје савременике Коринћане свети апостол Павле, а преко њих и нас, и све верне свих времена, који себе рачунају у хришћане, а одричу и не верују било у Христово, било у своје васкрсење. На срамоту нашу говорим, али слушао сам више пута неке од нас, који славу славе, у цркву иду, причешћују се, а говоре: „Ја верујем у Бога, али знаш, кад умреш нема после тога ништа. Зато, дај ти мени док сам ја жив да једем и пијем, а кад умрем, баци ме за плот, свеједно ми је“. Но знајте: ко пориче и не признаје и не верује било у Христово, било у своје васкрсење, (а они су међусобно нераздвојни, и заједно стоје или падају), он не сматра Христа за Богочовека, пориче Христа и целокупно дело Његово, и васцело хришћанство. И не само да не сматра Христа за Бога, него га прави и лажом, јер нам је толико пута пре своје смрти говорио о свом васкрсењу. Узрок пак таквог жалосног стања појединих назови хришћана који не верују у васкрсење, било Христово било своје, је опијеност душе грехом, која се тетура на свима путевима својим, спотиче се, пада, разбија, и тако онеспособи себе да се осећа као бесмртна и боголика, па стога не верује ни у Христово ни у своје васкрсење. И не само то! Такви људи би били уистину сретни кад не би било васкрсења. Онда не би имали коме полагати рачуне за своје грехе. Они говоре да нема васкрсења, не зато што то знају, што имају неки доказ за то, но зато што желе да га нема. Они се труде да убеди не толико свога саговорника, колико да ућуткају своју нечисту савест, како би могли и даље слободније грешити. Јер веровати у васкрсење, значи живети по Еванђељу, а они то неће и не желе.

Међутим, због васкрслог и од васкрслог Богочовека, васкрсење је постало закон за људску природу, и људи су осуђени на бесмртност, како би то рекао отац Јустин; исто онако што је због палог, и отпалог у смрт Адама. смрт постала закон за сву природу људску, и људи били осуђени на смртност. Насупрот праоцу Адаму, кроз чији грех је ушла смрт у природу људску, стоји Богочовек Христос, кроз кога улази у људску природу залог васкрсења, квасац васкрсења. Господ је васкрсао своје тело и у природи људској посејао наду на васкрсење, давши свима као залог тога васкрсења васкрсење свога сопственог тела.

Ја бих желео, дакле, не да доказујем веру у васкрсење било Христово, било наше, јер полазим од тога да у то сви верујемо, већ да нагласим значај и смисао Христовог и нашег васкрсења за наше спасење.

У Богочовечанском домостроју спасења рода људског, неопходни су и страдање, и смрт, и васкрсење, због чега Господ и наглашава више пута да Њему треба „пострадати, убијену бити, и трећи дан устати“ (Мт. 16, 21). Но иако је то Господ често напомињао својим ученицима, ни они сами нису били у стању то појмити, јер „беше сакривено од очију њихових“, па је чак један од првих ученика његових покушавао да га одврати од тог пута страдања, управо не поимајући потребу и неопходност тога. Тек по васкрсењу своје „када

им отвори ум да разумеју Писмо” (Лк. 24, 45), они су схватили сву способност његове смрти и његовог васкрсења (Лк. 24, 46—47). Само тако, просветљен и уведен самим васкрслим Господом у свете тајне Богочовечанског домостроја спасења, апостол Павле неуморно доказује и показује људима да је требало да Христос страда и васкрсне из мртвих (Д. А. 17, 3; ср. I Кор. 15, 1—58).

Христос се оваплотио и дошао на земљу „ради нас људи и ради нашег спасења”. То сачињава зеницу ока вере наше. То спасење људи Господ је извршио целокупним својим животом и радом на земљи, почев од Витлејемске пећине у којој се родио, па све до Голготе и вазнесења на небо. Сваки моменат његовог богочовечанског живота на земљи, свака реч коју је изговорио, свако дело које је учинио има свекосмичко и свечовечанско значење у домостроју спасења људи. Ништа сувишно Господ није учинио ни заповедио без чега би се спасење ипак могло извршити, с једне стране, и ништа није пропустио да учини или нареди без чега би дело спасења остало крње и непотпуно. Његово дело спасења је једна јединствена и недељива целина, којој је почетак бесемено зачеће од Дјеве, а завршетак преславно васкрсење из мртвих. Тако, дакле, васкрсењем Господа Христа из мртвих завршен је и довршен богочовечански подвиг искупљења и спасења рода људског.

Васкрсење Господа Христа, најпре је била логичка неопходност његове Богочовечанске Личности, а затим је у датом моменту постало историјска стварност, јер самим тим што је Христос био Оваплоћени Бог, Он није могао не васкрснути. Бог се оваплотио узевши на себе истинску природу човекову, да би могао пострадали својом човечанском природом, с једне стране (јер је Божанством нестрадалан), и да би могао вратити у живот, као Бог, своје уистину умрло тело, с друге стране. Иако стварно мртав телом, Спаситељ се показао јачи од смрти, те смрт није могла да га задржи у своме царству као свој плен. А држала га је само три дана, не зато што је имала власт над њим, но по допуштењу самога Господа, да би то време искористио за спасење старозаветних људи, проповедајући им своје Еванђеље у Аду, где су се сви они налазили од Адама до Христа. Својим васкрсењем, после три дана боравка у Аду, Спаситељ је коначно победио смрт, разорио царство смрти (Ад) и обезоружао његовог цара — Ђавола, и тиме управо извршио спасење људи. У самој ствари, спасење човека се и састоји у ослобођењу човека од смрти, у победи над смрћу. Смрт је побеђена, јер је претворена у обичан сан из кога нас васкрсли Господ буди. Примери за то? Четвородневни Лазар, Јаирова кћи, син Наинске удовице. Апостол Павле говори о 500 браће који видеше васкрслог Господа, вели да су већина од њих живи, „а неки и уснуше” (I Кор. 15, 6). Не рече: „помреше” (апетанан), већ „уснуше” (екимитисан), јер смрти нема више. Уснуше телом, да се опет пробуде на дан свеопштег васкрсења мртвих. После Христа, смрт није ништа друго до заспалост тела. Отуда код Грка назив за гробље: „кимитирион”, код Руса: „усипалница”, тј. место за спавање, за починак. Ми Срби „сахрањујемо” умрлог, што значи: „сахранити” = „сохранити” = „сачувати”, тј. сачувати тело до гласа

трубног, до момента „када ће сви који су у гробовима чути глас Сина Божјег, и чувши оживети” (Јн. 5, 26). Спасевајући човека од смрти, Господ га је спасао и од два њена близанца: греха и ђавола. Јер, грех, смрт и ђаво сачињавају нераздвојну црну тројку, која је тиранисала васцели род људски од Адама до Христа. Васкрсењем својим, Христос је разбио ту црну тројку и коначно је уништио, дарујући тиме човеку бесмртност и живот вечни. Васкрсење Христово је, и ништа друго, победа над смрћу, над грехом, и тиме над ђаволом. Јер васкрсење је победа Безгрешнога над грехом, Бесмртнога над смрћу, Бога над ђаволом. Тиме је људима показано и доказано, да спасти се значи: победити, грех, смрт и ђавола. Зато св. Апостол и каже, укоревајући Коринћане за њихово неверовање у васкрсење: „Ако Христос не уста, још сте у гресима својим” (I Кор. 15, 17), што значи и у смрти, јер је „плата за грех — смрт” (Рим. 6, 23), а самим тим и у власти ђавола, јер је он тај који има „државу смрти” (Јевр. 2, 14). Отуда је Христово васкрсење једино оправдање и осмишљење живота људског на земљи, јер тек у њему људско биће осећа, сазнаје и види да није последица неког кошмара или слепих сила које се са њим играју, већ да је створено у овом и оваквом свету ради бесмртног и вечног живота у светлости, љубави и правди. Тек својим васкрсењем из мртвих Христос је показао и на делу доказао, да његово спасење рода људског има за циљ да дарује људима вечни живот у вечном блаженству. У томе је сва вера наша, и сва нада наша, и сва радост наша. Зато тако светло и радосно и прослављамо васкрсење Христово, показујући тиме нашу веру у њега. Васкрсење Христово Црква слави не један дан — само на Ускрс, и не недељу дана — само светле седмице, већ једанаест седмица пре Ускрса и седам седмица после Ускрса, и уз то сваке недеље у години. Свега, негде близу око половине дана у години Она посвећује васкрсењу Христовом.

Управо тиме се показује да васкрсење Господа Христа, иако потпуно лични акт Богочовека, ипак има свечовечански и свеколики значај, јер оно што је учињено у телу и са телом Господа Христа, односи се и има силу за целокупну природу људску. Зато и каже свети Апостол: „Христос уста из мртвих, и би први на умрлих, јер пошто је кроз човека смрт, кроз човека је и васкрсење мртвих. Јер као што у Адаму сви умиру, тако ће у Христу сви оживети” (I Кор. 15, 21—22). Принципи су исти код Христа као и код Адама, у васкрсењу, као и у стварању. При самом стварању, првом човеку, Адаму, била је дата логосна сила, животворна и животодавна. И сваком човеку уопште који се рађа на овај свет даје се та логосна сила. Но она је грехом парализована, а под притиском смрти обамрла и онемоћала. Господ Христос, као овалопћени Логос Божји, као богочовек васкрсава из мртвих, и даје васкрсне силе обамрлој логосној сили у сваком човеку, да се ослободи смрти, и уђе у васкрсење. Тело Христово васкрсло из мртвих, је квасац васкрсења, од кога има да ускисне целокупно тесто људске природе, од кога смо сви ми начињени. Васкрсли Богочовек не намеће нешто ново људском роду, када му дарује опште васкрсење мртвих, јер је први човек, Адам, носилац и извор свеколике људске природе, саздан потенцијално

бесмртним. Васкрсењем својим Богочовек, поново даје ту бесмртност људима, враћа им ту животворну и животодавну силу, и изводи их на пут који кроз свеопште васкрсење из мртвих води у свеопшту бесмртност. Васкрсење Богочовека из мртвих осигурава свеопшту бесмртност људској природи, као саздању Божјем. У васкрсењу нашег Спаситеља, вели блажени Теодорит, ми имамо залог нашег васкрсења. Он је први разорио државу смрти, а за њим, као за почетком, несумњиво ће следовати и сва људска природа. Господ је васкрсао своје тело и у природу људску посејао наду на васкрсење, давши свима као залог тога васкрсења васкрсење свога властитог тела. Васкрснувши из мртвих, Господ Исус је васкрсење из мртвих учинио обавезним за све људе: и за добре и за зле, па хтели ми то или не, веровали ми у то или не веровали.

Спаситељ је дошао да учини не крај својој смрти, него смрти свих људи. Васкрсењем тело Христово је постало не само оживело, него и нетрулежно и вечно. У томе је разлика Христовог васкрсења, од разних васкрсења која су се дешавала пре његовога, било у Старом, било у Новом Завету. Сви они који су раније васкрсавали, васкрсавани су силом Божјом, и њих је смрт пуштала из својих канџи само на неко време да би они поново постали њен плен. Тако је најкарактеристичнији пример васкрсење светог четвородневног Лазара, који је после васкрсења живео још 30 година као епископ на Кипру, где је поново умро, и где се налази његов други гроб. Са васкрслим Господом је сасвим друкчије. Он је васкрсао својом сопственом божанском силом, и то савршеним васкрсењем, тако да „Он више не умре, смрт нема више власти над Њим” (Рим. 6, 9). То и значи бесмртност и нетрулежност које је човекова природа добила Христовим васкрсењем. То по светом Григорију Ниском и јесте главни циљ доласка Христа у свет: да људску природу поврати из смрти у бесмртност кроз своју смрт и васкрсење. На питању смрти пробају се сви богови и сви људи. Бог који не може да победи смрт, нема право да се зове Богом. Човек који не верује у победу над смрћу, нема право да се зове човеком. На испиту смрти пали су сви богови и сви људи до Господа Христа: и Буда, и Конфуџије, и Мухамед, и Сократ, и Кант, и Ниче, и материјалисти јер сви су они оставили проблем смрти нерешен, и човека, за чију су се срећу тобоже борили, у канџама „свејадице” смрти. Једино је Богочовек Христос успешно решио питање смрти васкрснувши из мртвих, осигуравајући тиме и свима људима васкрсење и живот вечни. Отуда је Он једини истинити Бог и једини истински човекољубац, који човека не оставља у смрти, него је за њим и због њега сишао не само на земљу, већ до самога дна Адова, да га отуда извади и уведе у вечну и блажену бесмртност.

Васкрсењем Христовим човечанска природа Његова је потпуно обожена. Његово тело по васкрсењу, није се вратило у земљу, како вели свети Јован Златоуст, него се узнело на небеса... и сада седи на царском престолу, будући неодвојиво сједињено са Божанском природом Бога Логоса. Тиме и појам спасења добија свој пуни и завршни смисао. То показује да спасење није само у ослобођењу од нечега (греха, смрти и ђавола), већ и у задобијању нечега — конкретно у задобијању обожења које се остварује у најтешњем сједи-

њењу човека са Богом. То сједињење је толико присно и толико савршено, да то свети апостол Петар назива „заједничарењем Божанске природе” (II Петр. 1, 4). Само у томе, и једино у томе је пуноћа спасења. Јер је само због тога и ради тога и створен човек. То је крајњи циљ и мета коме човек треба да тежи сваког тренутка свога живота на земљи: кроз сва дела своја, кроз све речи своје, кроз све мисли своје, кроз сва осећања своја. Није достојно човека да се задовољава ма каквим нижим циљем, чак ни таквим као што је ослобођење од смрти. Јер нашто ми ослобођење од смрти, ако и надаље останем удаљен од Бога као свога прволика и свога праизвора? Разуме се, то питање је по својој суштини апсурдно. Јер ослободити се од смрти, значи задобити живот, сјединити се са животом. А Бог и јесте живот и извор сваког живота. Та два аспекта спасења: ослобођење од греха, смрти и ђавола, с једне стране, и сједињење са Богом и обожење, с друге стране, сачињавају уствари два лица једне исте златне медаље.

Но док се прво, тј. васкрсење, ослобођење од смрти остварује нужно за све људе на основу Христовог васкрсења, јер је природа људска једна и јединствена, докле друго, тј. обожење остварује се само код оних који се слободном вољом у овом животу буду трудили на остварењу подобја свога са Богом. Разлика између праведника и грешника, дакле, неће бити у погледу васкрсења, јер ће „сви који су у гробовима чути глас Сина Божјега, и чувши оживети” (Јн. 5, 22. 28), нити у погледу вечности и бесмртности — то ће добити сви људи, него ће разлика бити у начину сусрета сједињења са Богом, тј. у задобијању обожења или у лишењу истога. Проблем будућег обожења или вечног живота, свети Максим Исповедник решава указујући на разлику начина сједињења Бога са људима у будућем животу. Јер, по њему, Бог ће са светима бити сједињен „по благодати”, а са недостојнима „мимо благодати”. То сједињење с Богом за прве ће бити извор вечног блаженства, а за друге извор вечног мучења. Бог, будући светлост, за прве ће бити светлост која просвећује, а за друге огањ који спаљује али не сагорева. Но, по светом Максиму, ова разлика почиње још у овом, земаљском животу и продужује се кроз сву вечност. „Бог је, сунце правде, како вели пророк Малахија (4, 2), које обасјава све зрацима доброте. А душа људска, по својој вољи постаје или восак као богољубива, или блато као светољубива. И као што се блато по природи од сунца суши, а восак се растапа, тако и свака душа светољубива од Бога саветована, као блато по својој вољи одбијајући Божје савете, суши се- и сама себе води као фараон у пропаст! а свака душа богољубива, као восак се растапа, и примајући у себе божанске отиске и одлике, постаје дом Божји у Духу Светом”.

Овај начин сједињења Бога са људима у будућем животу са свим његовим последицама — вечним блаженством или вечним мукама —, неће зависити од Бога, него ће бити као природан плод правилног коришћења или злоупотребљавања слободне воље наше у овом животу, који нам је дат да њиме купимо блажену вечност, као што и пише свети апостол Павле: „Гледајте, дакле, да уредно жи-

вите... искупљујући време" (Еф. 5, 15—16). Тако, по мисли светог Максима, и уопште по учењу наше свете Цркве, не Бог, већ сам човек припрема себи у овом животу или вечно блаженство или вечно мучење у дан суда. Јер блаженство и радост задобијају се само добровољним усаглашавањем своје воље са Вољом Божјом, по примеру које нам је дао Спаситељ наш и Господ Исус Христос. То значи, Бог благодаћу својом, коју изобилно даје људима кроз свете тајне, изграђује у њима спасење, само утолико уколико наша слободна воља сарађује са Божанском благодаћу. Бог нас је створио без нашег учешћа, Он ће нас и васкрснути по својој вољи и сили. Но Он неће и не може да нас обдари блаженством, не може да нас спасе, ако ми то не желимо и не трудимо се на томе. Бог ради, а човек сарађује; Бог води, а човек је вођен; Бог даје, а човек прима. Благодат Божја и слободна воља човекова, то су два ока а један вид, два духа а један слух, два крила а један лет. Што се више трудим, све јаче дејствује у мени благодат. И обратно: што се мање трудим, све мање дејствује у мени благодат. Благодат не само не уништава, него и не спутава човекову слободну вољу. Напротив, њој се слободна воља човекова само усавршава, и тако постиже своје божанско назначење. Ако човек не стави у дејство своје човечанске силе, да помоћу њих усвоји, учовечи и очовечи оно што је божанско, онда то божанско остаје бесплодно у њему, остаје „узалуд". Нема сумње, благодат Божја, која се Христом даје човеку, остаје празна, неродна и бесплодна, ако је човек не прихвати свим срцем својим, свом душом својом, свом мишљу својом, свом снагом својом, и на тај начин не претвори у природу своју, у живот свој. Слично као што земљорадник узалуд баца добро семе, ако земља није подесна да га прими и род донесе. Ако је земља сува, или каменита, или трновита, то семе у њој остаје неродно и бесплодно. Божанска благодат је то семе, које је увек добро, јер га сеје небески сејач — Дух Свети и животворни, док је душа људска њива, коју човек припрема за пријем небеског семена својом слободном вољом, усвајајући заповести Божје и живећи по њима.

Тако дакле, наша вера у васкрсење није просто једно мишљење, једно убеђење или некакво философско учење попут Сократовог, Платоновог, кантовског, бергсоновског, човековог, ма ког човека, него је Еванђеље блага вест, управо зато што је оно знање, и то непобитно знање, да је Господ васкрсао. Чак и више од тога: то је живот и живљење васкрслим Господом и у васкрслем Господу. Ако није тако, чиме се онда може објаснити апостолство Апостола, и мучеништво Мученика, и исповедништво Исповедника, и пустињаштво Пустињака, и подвиг Подвижника, и јуродство Јуродивих, и хришћанство Хришћана, и ма која врлина ма којег хришћанина. Откуд свима њима силе и моћи за такво живљење и такво умирање? Ваистину само и једино од Васкрслог и зато вечно живог Господа Христа. Сви су они осећали на себи испуњење обећања Васкрслог Господа: „Ево, ја сам с вама у све дане до свршетка века" (Мт. 28, 20), и живели вером и надом у своје васкрсење, оваплоћујући у животу своме све Христове заповести и прерађујући их у свете врлине. Сви су они веровали, и знали, да је Последњи суд који ће пратити свеопште васкрсење, колико „страшан" толико и „праведан", јер ће на њему

сваки добити сходно својим делима овде на земљи. Знали су такође, да по вери нашој, грешници по смрти нису у стању ништа учинити на побољшању свога будућег стања. Зато им свети Максим указује на једини излаз док се још налазе у овом земаљском животу, пишући: „Грешник не може избећи будући суд, без добровољних овде подвига, или трпељивог подношења невоља које нас сналазе без наше воље”. У овом пак трпељивом подношењу невоља, много помаже сећање на смрт и онога што после ње долази. „У свему и пре свега сећајмо се смрти”, пише овај свети отац, наводећи исцрпно шта у вечности очекује праведника а шта грешника.

Дакле, пред нас се поставља питање не како зарадити васкрсење из мртвих, бесмртност и вечни живот, јер то је свима обезбеђено васкрсењем Господа Христа, и не зависи од нас, него питање како зарадити блаженство у том вечном животу. То је оно што је за свакога човека најважније и једино важно, пошто то зависи колико од Бога толико и од човека.

Summary

Hieromonk Dr. Artemy Radosavlevich

RESURRECTION AS ESSENCE OF CHRISTIAN FAITH

The novelty of Christ's religion consists in the fact of the Resurrection of the God — Man Jesus. We are »condemned to immortality«. The Resurrection of all mortals is already assured to everyman by Christ's Resurrection. However, the blessed life with the eternal God is not automatically given to all, but it depends on the free-will experience of each and every man in his historical life on Earth.

For those who lead a pure and ascetic life dedicated to the frequent eucharistic communion there has already started — in union with the resurrected Christ — the blessed life of the world to come.

